

Personlig og politisk mot

Taler

Gunnar Berge

Dato

10 desember 2000

Sted

Oslo Rådhus

Omstendigheter

Tildeling av Nobels fredspris til Kim Dae-jung

- 1 Deres Majestet, Deres Kongelige Høyheter, Eksellenser, Mine damer og herrer.

Den Norske Nobelkomite har bestemt at Nobels fredspris for år 2000 skal tildeles Kim Dae-jung. Han får prisen for sitt livslange arbeid for demokrati og
5 menneskerettigheter i Sør-Korea og i Øst-Asia generelt og for fred og forsoning med Nord-Korea spesielt. Vi hilser prisvinneren velkommen her i dag.

- Noen har stilt spørsmålet om det er for tidlig å tildele prisen for en forsoningsprosess som bare så vidt er kommet i gang. Til det er å si at Kim Dae-jungs arbeid for menneskerettigheter gjorde ham til en verdig kandidat,
10 uavhengig av den senere tids utvikling i forholdet mellom de to koreanske stater. Det er imidlertid klart at hans sterke engasjement for forsoning med Nord-Korea og de resultater som er oppnådd - særlig det siste året - ga Kim Dae-jungs kandidatur en ny og viktig dimensjon.

- 15 Tilbakeslag i internasjonalt fredsarbeid er noe vi må være forberedt på. Nobelkomiteens grunnsats er likevel: Den som intet våger, intet vinner. Fredsprisen er en belønning for de skritt som er tatt så langt. Men, som så mange ganger tidligere i Nobelprisens historie, er den også i år ment som en
20 oppmuntring til å gå enda videre på den lange vei mot fred og forsoning.

- Det handler i betydelig grad om mot: Kim Dae-jung har vært villig til å bryte med 50 års inngrodd fiendskap og strekke hånden ut til samarbeid over det som trolig har vært den best bevoktede grense i verden. Det er denne type personlig
25 og politisk mot som dessverre altfor ofte er fraværende i andre konfliktområder.

30 Det er i fredsarbeidet som ellers i livet når du skal over de høye fjelle: Det er de første skritt som er de vanskeligste. Til gjengjeld er det mange som vil være med på sjarmøretappen inn mot mål. Stavanger-forfatteren Gunnar Roaldkvam skildrer dette på en enkel, men treffende måte i diktet Den siste dråben:

35 Det va ein gang
to dråber vann;
det va den fyste
og den siste.

40 Den fyste dråben
va den modigaste.

Eg kunne godt tenkt meg
å vera den siste dråben,
den som får alt
45 te å flyda øve,
sånn at me
får friheden igjen.

50 Men kem vil vær
den fyste
dråben?

Kim Dae-jung er i dag president i et demokratisk Sør-Korea. Hans vei til makten har vært lang. Svært lang. I flere tiår kjempet han en tilsynelatende håpløs kamp
55 mot et autoritært regime. I dag må vi spørre: Hvor hentet han kreftene fra? Selv sier han: "Jeg brukte all min styrke til å motarbeide diktatoriske regimer fordi det ikke fantes noen annen vei til å beskytte mennesker og fremme demokrati. Jeg føler meg som en huseier som ble hjemsøkt av innbruddstyver. Jeg måtte slåss med inntrengeren med bare hendene for å beskytte min familie og
60 eiendom, uten å tenke på min egen sikkerhet."

Da Kim på 1950-tallet stilte som kandidat til nasjonalforsamlingen, ble politi
satt inn for å avskjære støtte til andre enn regimets egne kandidater. Først i 1961
ble han valgt, men gleden ble kortvarig: tre dager senere ble det gjennomført et
65 militærkupp som førte til oppløsning av nasjonalforsamlingen. Kim ga likevel ikke opp. I 1963, etter ti års nærmest sammenhengende politisk kamp, kunne

han endelig ta sete i nasjonalforsamlingen som opposisjonspolitiker. Det hører med til historien at han ble forsøkt kjøpt av det regjerende parti. Kim var ikke til salgs.

I 1971 stilte Kim Dae-jung opp i presidentvalget og fikk 46 pst. av stemmene, selv etter betydelig valgfusk. Dette gjorde ham for alvor farlig for militærregimet. Resultatet var mange og lange år først i fengsel, siden i husarrest og i eksil i Japan og USA. Han ble også kidnappet og utsatt for drapsforsøk. Alle disse prøvelsene holdt han ut. Kim fortsatte å tale regimet midt i mot.

Som deltager i en parlamentarisk delegasjon fra Det Norske Storting besøkte jeg selv Sør-Korea i 1979 og hadde under besøket også kontakt med tilhengere av Kim Dae-jung. Jeg er glad for at jeg da kunne fungere som bindeledd til viktige forbindelser i Skandinavia.

Selv i en streng fengselssituasjon klarte Kim Dae-jung å finne et innhold i tilværelsen. Gjennomlyst av en ukuelig optimisme, skrev han om de gleder han fant i fengselet: Lesing av alle typer bøker fra Øst og Vest: Teologi, Politikk, økonomi, historie og skjønnlitteratur. De korte møtene med familien. Brevene fra sine nærmeste og muligheten til å skrive tilbake, selv om alle slags hindringer ble lagt i veien også for dette. Og endelig blomstene på det frimerket av en hage hvor han fikk oppholde seg en time pr. dag.

Kim Dae-jungs historie har meget til felles med skjebnen til flere tidligere fredsprisvinnere, særlig Nelson Mandela og Andrej Sakharov. Og med en som aldri fikk prisen, men som hadde fortjent den, Mahatma Gandhi. For utenforstående kan Kims ukuelige livskraft fremstå nesten som overmenneskelig. Prisvinneren har sitt nøkterne perspektiv også på dette: "Mine venner forteller meg," sier han, "at jeg er modig fordi jeg har vært i fengsel seks-syv ganger og vært nær ved å bli tatt livet av flere ganger. Sannheten er at jeg er fryktsom, slik jeg også var det i min oppvekst. I betraktning av hva jeg har erfart i mitt liv, skulle jeg ikke være redd for å sitte i fengsel. Men hver gang jeg ble satt inn, var jeg engstelig og redd." En slik selverkjennelse gjør ikke motet mindre!

Kim Dae-jung stilte opp ved to nye presidentvalg, i 1987 og 1992. Var det ikke militærregimet som sto i veien, ble det brukt mot ham, i et sterkt regionalt splittet land, at han kom fra feil region. Kim gikk til slutt trett: Etter valget i 1992 trakk han seg ut av aktiv politikk.

Men i 1997 bød sjansen seg på ny for Kim Dae-jung: Hans politiske motstandere ble splittet og det utrolige skjedde: Militærregimets fremste
110 opposent ble valgt til president. Dette var det definitive bevis på at Sør-Korea endelig var å finne blant verdens demokratier.

Tanken på revansj må ha streift den nye presidenten. I stedet ble, som hos Mandela, tilgivelse og forsoning de sentrale bærebjelker i Kims politiske
115 budskap og handlingsmønster. Kim Dae-jung tilga det meste - også det utilgivelige.

En demokratisk revolusjon var skjedd. Men selv etter en revolusjon lever noe av det gamle videre. I et demokratisk perspektiv har Sør-Korea fortsatt et stykke vei
120 å gå når det gjelder reformer i rettssystemet og i sikkerhetslovene. Amnesty International hevder at det fremdeles sitter politiske langtidsfanger i sørkoreanske fengsler. Andre hevder at faglige rettigheter ikke er tilstrekkelig sikret. Til dette er å si: Vi føler oss trygge på at Kim Dae-jung vil fullføre den demokratiseringsprosess han har vært den fremste forkjemper for i snart et halvt
125 århundre.

Det foregår i dag en viktig debatt i Asia om menneskerettighetenes status. Noen hevder at disse rettigheter er en vestlig oppfinnelse, et redskap for vestlig politisk og kulturell dominans. Kim avviser dette syn, slik han også avviser at det finnes
130 særegne asiatiske menneskerettigheter, forskjellig fra de universelle menneskerettigheter. I forlengelsen av dette har Nobelkomiteen i begrunnelsen for årets tildeling nettopp pekt på den viktige rolle Kim har spilt for utviklingen av menneskerettighetene i hele Øst-Asia. Som ikke minst fredsprisvinneren fra 1996, José Ramos Horta, som er til stede her i dag, har påpekt: Kim har også
135 engasjert seg sterkt i Øst-Timors sak. Der lå stor symbolsk kraft i at den sørkoreanske hær, som inntil for få år siden hadde blitt brukt til å undertrykke den politiske opposisjon i hjemlandet, ble stilt til disposisjon for verdenssamfunnet for å slå ring om menneskerettighetene i Øst-Timor.

140 Kim Dae-jung har også vært en aktiv støttespiller for fredsprisvinneren fra 1991, Aung San Suu Kyi, i hennes heroiske kamp mot diktaturet i Burma. Våre tanker går i dag også til henne som ennå ikke har kunnet komme til Norge for å ta i mot den fredpris hun så inderlig fortjener. Ulykkeligvis er regimet atter en gang i ferd med å øke presset mot Aung San Suu Kyi.

Kim ble valgt til president på et program for omfattende reformer i Sør-Korea samt en aktiv og samarbeidsrettet politikk overfor Nord-Korea: Den mye omtalte "sunshine policy." Begrepet har sin opprinnelse i Æsops fabel om den reisende som i sterk nordavind knyttet kappen tettere rundt seg, men som til slutt måtte ta den av likevel fordi solen varmet og varmet.

Solskinns-politikken skal, om ikke stanse vinden, så gjennom gradvis økende samhandling dempe kulden og i stedet fremheve de felles interesser i forholdet mellom de to stater. Kim Dae-jung har gjort det klart at Sør-Korea ikke har noen intensjoner om å annektere eller absorbere nabolandet i nord. Gjenforening er målet, selv om begge parter vet at det vil ta tid og kreve de grundigste forberedelser.

Så langt er det liten tvil om at Kim Dae-jung har vært den drivende kraft bak den pågående avspennings- og forsoningsprosess. Hans rolle kan kanskje best sammenlignes med den grunnleggende betydning Willy Brandts Ostpolitikk fikk for normaliseringen mellom de to tyske stater, og som brakte Brandt fredsprisen. Brandts Ostpolitikk kunne ikke alene føre til Tysklands samling, men den var en forutsetning for den forening som skjedde i 1989-90. I Sør-Korea virker den politiske delen av den tyske gjenforening forlokkende, mens den økonomiske delen maner til å ile langsomt. Og prislappen kan bli langt høyere i Korea enn i Tyskland.

Samtalene mellom Kim Dae-jung og Kim Jong Il under toppmøtet i Pyongyang i juni i år resulterte i mer enn uforpliktende erklæringer og luftig retorikk. Bildene av familiemedlemmer som møttes etter fem tiårs adskillelse, gjorde et gripende inntrykk verden over. Hvor begrenset og kontrollert denne kontakt enn er, står glede og håp i sterk kontrast til den kulde, det hat og mismot alle som har besøkt grensen ved Panmunjon, har følt så sterkt.

Nord-Koreas befolkning har lenge levd under ekstremt vanskelige kår. Det internasjonale samfunn kan ikke stille seg likegyldig til deres hungersnød eller forholde seg taus overfor den massive politiske undertrykkelse i landet. På den annen side fortjener lederskapet i Nord-Korea anerkjennelse for sin rolle i det begynnende forsoningsarbeid mellom de to land.

I størstedelen av verden er den kalde krigs istid over. Kanskje vil verden oppleve

185 at solskinnspolitikken også smelter de siste rester av den kalde krig på den
koreanske halvøy. Det kan ta tid. Men prosessen er i gang og ingen har bidratt
mer enn dagens prisvinner, Kim Dae-jung. Som poeten sa det: "Den fyste
dråpen var den modigaste."

190 © The Nobel Foundation

Kilde

nobelpeaceprize.org

195

Emner

Forsoning, Krig, Nobelpris, Nobels fredspris, Overrekkelsestale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/personlig-og-politisk-mot>

200

205

210

215

220